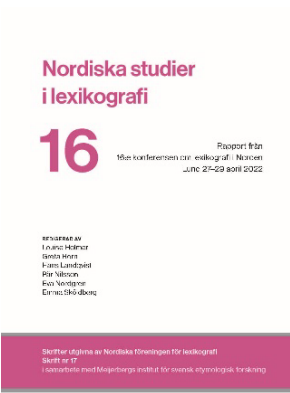


NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Stærke participier i attributiv stilling – en leksikografisk udfordring	
Forfatter:	Jørgen Schack & Eva Skafte Jensen	
Kilde:	Nordiska studier i lexicografi 16, 2023, s. 309–320	
URL:	https://tidsskrift.dk/nsil/issue/archive	

© Respektive författare, Nordiska föreningen för lexicografi och Mejerbergs institut för svensk etymologisk forskning, 2023

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavspersonen til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Stærke participier i attributiv stilling – en leksikografisk udfordring

Jørgen Schack & Eva Skafte Jensen

Retskrivningsordbogen, the official dictionary of Danish orthography, contains large amounts of material inherited from previous editions, among other things, information on the gender inflection of the perfect participle for a large number of strong verbs. In the attributive position, such participles end in *-n* or *-t* in front of common gender nouns and in *-t* in front of neuter nouns. In this paper, we first account for the official rules and for the actual use of the *-n-* and *-t-*forms in Modern Danish. The situation in Modern Danish is quite diverse, and many language users are unsure of what to do with the gender inflection of the participles. Next, we present a number of lexicographic challenges resulting from this situation and provide some tentative suggestions on how *Retskrivningsordbogen* can become a bit clearer on this point.

NØGLEORD: perfektum participium, stærke verber, genusbøjning, Retskrivningsordbogen

1. Indledning

Ligesom alle andre ordbøger som bygger på tidligere udgaver, indeholder *Retskrivningsordbogen* store mængder overleveret stof, først og fremmest opslagsord med tilhørende bøjningsoplysninger. En af de ting som *Retskrivningsordbogen* har arvet fra tidligere udgaver, er oplysning om genusbøjning af perfektum participium i attributiv stilling ved et stort antal stærke verber, fx

forvrیده *vb.*, *-t*, *forvred*, *forvredet* (*foran fælleskønsord forvreden el. forvredet*), *forvredne* (*jf. § 31-34*); *en forvreden el. forvredet ankel*; *et forvredet knæ*; *forvredne led*

Den seneste udgave af *Retskrivningsordbogen* (4. udg., 2012) indeholder 300 verber hvis participier har mulighed for en genusbøjet form på *-n* i attributiv stilling, fx *en forvreden ankel*. Den konkurrerende form på *-t*, fx *en forvredet ankel*, kan ifølge ordbogen – og nutidige grammatik-

ker (Hansen & Heltoft 2011:671) og sprogrigtighedshåndbøger (Galberg Jacobsen & Stray Jørgensen 2013:487) – altid vikariere for *-n*-formen, og den kan derfor betragtes som en defaultform, som kan bruges uanset substantivets genus (jf. afsnit 5.1).

De participiale former på *-n* kan ikke formelt holdes ude fra utrum-formerne af et stort antal adjektiver som har et modsvarende verbum i Retskrivningsordbogen, fx *overdreven* (adj.): *overdrive/overdreven* (vb.), *stjålen* (adj.): *stjæle/stjålen* (vb.). Adjektiver af denne type har i en del tilfælde neutrumsformer på *-nt*, og nogle af dem har en overført betydning, som afviger fra partiциpiernes konkrete (verbale) betydning, fx *et stjålent blik* 'et skjult blik'. De modsvarende participiale former har derimod altid neutrumsformer på *-t*, fx *stjålet*. Der opstår derfor let usikkerhed mht. brugen af neutrumsformerne: Kan det kun hedde *et stjålet maleri*, eller kan det også hedde *et stjålent maleri*?

I artiklen gør vi først rede for reglerne for og brugen af *-n*- og *-t*-former i moderne dansk (med en meget kort historisk afstikker). Situationen i moderne dansk er ganske broget, og mange sprogbrugere er usikre på hvad de skal stille op med partiциpiernes genusbøjning. Dernæst fremlægger vi en række leksikografiske udfordringer som er affødt af denne situation og giver nogle forsigtige bud på hvordan Retskrivningsordbogen kan blive lidt klarere på dette punkt.

2. Moderne standarddansk

Situationen i moderne standarddansk kan fremstilles på følgende måde:

	utrum	neutrum
1. <i>-n</i> og <i>-t</i> som genusbøjning	<i>-n</i>	<i>-t</i>
2. <i>-t</i> som ubøjet form/defaultform		<i>-t</i>
3. <i>-n</i> som del af stammen (i afledte adjektiver)	<i>-Ø</i>	<i>-n-t</i>

Ad 1: Formen på *-n* er altid utrum, fx *en frosen kylling*. Formen på *-t* kan være paradigmets neutrumsform, fx *et frosset vandrør*.

Ad 2: Formen på *-t* kan desuden være en ubøjet form/defaultform, fx *en frosset kylling* (utrum), *et frosset vandrør* (neutrum).

Ad 3: I de tilfælde hvor der ved siden af verbets participiumsform foreligger et afledt adjektiv på *-n*, må *-n* beskrives som en del af adjektivets stamme, og utrumsformen ender derfor på *-Ø*; neutrumsformen fjører *-t* til stammens *-n*, fx *en frossen-Ø kylling*, *et frossent vandror*. For overskuelighedens skyld (og af hensyn til traditionen i ordbøger og grammatikker) noterer vi det i denne artikel tilfælde på følgende måde: *en frossen kylling*, *et frossent vandror*. I et tilfælde som fx *en frossen kylling* kan det altså ikke afgøres om *frossen* er participiets utrumsform (som står i modsætning til *frosset*), eller om det er adjektivets utrumsform (som står i modsætning til *frossent*). Kun former på *-nt* er entydigt adjektive.

3. En ultrakort historik

Dansk har oprindeligt haft gennemført genusbøjning af stærke participier i attributiv stilling (ubestemt form singularis), fx *en urolig og sønderreven Sjæl : et sønderrevet Hjerte* (B.S. Ingemann, 1826). Afledte verbaladjektiver med *-n* som en del af stammen og heraf følgende neutrumsformer på *-nt*, dvs. former som fx *forfaldent* og *tvungent*, kendes i hvert fald fra omkring 1800 (se ODS, I. *forfalde*, *v.* og III. *tvinge*, *v.*).

Brugen af *-t*-formen som en genusneutral defaultform har formentlig været almindelig i det talte sprog i slutningen af 1800-tallet. I en beskrivelse af *-t*-formernes fremvækst (på bekostning af bl.a. former på *-n*) nævner Wiwel (1901:176) at ”på dette punkt har *-t* bredt sig også foran substantiv, f. eks. ofte: ”en fundet paraply” (eller: *-en*) (...); ligeledes ”en stærkt medtaget bog” (sjældent *-en*).” Det er muligt at finde langt tidligere eksempler, fx ”Med draget Kniv de er udlært paa Liv at stæle” (Christian Falster: Ovidii Klage-Breve. Overs., 1738), men skal man tro de ældre grammatikker, har sådanne *-t*-former hørt til sjældenhederne før slutningen af 1800-tallet. Mere detaljerede oplysninger om *-n*- og *-t*-formernes historik kan findes i Jensen & Schack 2022.

4. Inventaret af relevante participiumsformer og adjektiver i moderne dansk

Genusbøjning af perfektum participium er mulig i den ubestemte singularisform af de participier som i bestemt form og pluralis kan have endelsen *-ne* (fx *frosne ærter*, *vundne kampe*). Der vil således kunne skelnes mel-

lem fx *en vunden kamp* (utrum) og *et vundet parti* (neutrum). Vi tager i det følgende udgangspunkt i det inventar af relevante stærke verber (og adjektiver dannet til stærke verber) som er med i Retskrivningsordbogen 2012. Ordbogen indeholder som nævnt ovenfor i alt 300 verber som kan danne sådanne participier med mulighed for en skelnen mellem *-n* og *-t*. Langt de fleste af disse verber, i alt 261, er sammensatte eller afledte/lånt fra tysk med præfiks, fx *ankomme*, *bestige*, *undertvinge*. 39 af verberne er simpleksord, fx *finde*, *skrive*, *tage*.

Udover de egentlige participiumsformer indeholder ordbogen et stort antal participiumslignende adjektiver, herunder 72 som har et tilsvarende verbum, fx *frossen* : *fryse*, *sveden* : *svide*. I nogle tilfælde svarer opslagsformen af adjektivet (dvs. utrumsformen) formelt set til en *-n*-form af participiet, fx

frossen *adj.*, -t, frosne ...

fryse *vb.*, -r, frøs, frosset (*foran fælleskønsord frossen el. frosset*) ...

Men i de fleste tilfælde fremstår *-n*-formerne som rene adjektiver fordi de ikke er opført som participiale former af et verbum, fx

forbuden *adj.*, -t, forbudne; forbuden frugt

forbyde *vb.*, -r, forbød, forbudt

Størsteparten af Retskrivningsordbogens participiumslignende adjektiver på *-n* har ikke noget verbalt modsvar, hverken i ordbogen eller i moderne dansk sprogbrug, fx *bortløben*, *fremskreden*, *fuldbåren*. Disse adjektivers neutrumsformer varierer. Nogle danner neutrum på *-t*: *et bortløbet barn*. Andre danner neutrum på *-nt*: *et fuldbårent barn*. Atter andre danner neutrum på både *-nt* og *-t*: *et fremskredent el. fremskredet tidspunkt*.

Visse forholdsvis almindeligt forekommende verber er kun repræsenteret ved et adjektiv i ordbogen, fx ”**matsleben** (*el. matslebet*) *adj.*, matslebet, matslebne” (mere herom i afsnit 7.1).

5. Genusbøjning af perfektum participium ifølge retskrivningsvejledninger og -regler

Siden Dansk Retskrivningsordbog 1918 har en retskrivningsvejledning været en fast bestanddel af danske retskrivningsordbøger. I 1918-vejled-

ningen er genusbøjning af participiet obligatorisk: *en bunden hest, et bundet æsel* osv. I 1955-vejledningen (Retskrivningsordbog 1955) blødes der lidt op, idet det oplyses at der er ”nogen vaklen, når tillægsmåden er knyttet til et navneord.” Vejledningen i formernes brug er i øvrigt meget sparsom.

Siden Retskrivningsordbogen 1986 har der været regulær valgfrihed mellem former på *-n* og *-t* foran utrumord. Fra Retskrivningsordbogen 1986 til og med Retskrivningsordbogen 2001 nævnes valgfriheden på alfabetisk plads ved hjælp af en nøgen paragrafhenvielse, fx ”**finde** *vb.*, fandt, fundet (*funden, fundne, jf. § 31-34*).” Den ordbogsbruger som gerne ville vide hvordan oplysningerne i parenteser skulle forstås, måtte slå efter i retskrivningsreglernes § 31-34.

I forbindelse med redigeringen af Retskrivningsordbogen 2012 blev samtlige relevante verber gennemgået. Valgfriheden mellem *-n* og *-t* blev ekspliciteret på alfabetisk plads, og formerne blev overalt forsynet med eksempler, fx

finde *vb.*, -r, fandt, fundet (*foran fælleskønsord funden el. fundet*), fundne (*jf. § 31-34*); en *funden el. fundet* kat; et fundet dokument; fundne dyr

Ved samme lejlighed blev muligheden for genusbøjning af participiet strøget ved enkelte verber, bl.a. *komme*, hvis participiumsformer stort set aldrig bruges i attributiv stilling (i modsætning til afledte og sammensatte former som *ankommen/ankommet* og *udkommen/udkommet*).

5.1. Reglen om brugen af genusformerne – en deskriptiv regel med en implicit anbefaling

Principperne for bøjning af perfektum participium i attributiv stilling er beskrevet i retskrivningsreglernes § 31-32 (Retskrivningsordbogen 1986-2012). Af § 31 fremgår det at der kan ”skelnes mellem en intetkønsform (ubøjet form) med endelsen *-et* og en fælleskønsform med endelsen *-en*” (jf. beskrivelsen ovenfor). Den ”regel” som er formuleret i § 32, fremstår som en beskrivelse af sprogbrugen snarere end som en egentlig regel. Det er kun rimeligt, da det jo her drejer sig om morfosyntaks snarere end om ortografi:

Når det gælder kønsbøjningen (...) ligger sprogbrugen dog ikke fast, men det er almindeligt at bruge intetkønsformen, også når participiet er knyttet til et substantiv af fælleskøn. I mange sådanne tilfælde kan det virke mere formelt (eller gammeldags) at bruge fælleskønsformen. (Retskrivningsordbogen 2012, § 32)

Beskrivelsen af sprogbrugen er skærpet en smule i 2012-reglens formulering: ”men det er almindeligt at bruge intetkønsformen (...)” Fra 1986 til 2001 stod der i stedet ”men der er en stigende tilbøjelighed til at bruge intetkønsformen (...)” Derudover er reglen uændret fra 1986 til 2012.

§ 32 kan siges at rumme en implicit anbefaling: Brug ”intetkønsformen” (dvs. *-t*-formen) hvis du ikke ønsker at din tekst skal fremstå som formel eller gammeldags! Man finder samme anbefaling hos Galberg Jacobsen & Stray Jørgensen (2013:487), her blot i en mere eksplicit form: ”*n*-formen virker ofte noget gammeldags, og man står sig derfor normalt ved at bruge *t*-formen.”

6. Attributive *-n*-former og *-t*-former i den nutidige sprogbrug

Vi har undersøgt den nutidige brug af attributive *-n*-former og *-t*-former i et aviskorpus med ca. 1,65 mia. løbende ord (landsdækkende, regionale og lokale aviser 2004 ff.). Ud fra ususbeskrivelserne i retskrivningsreglerne og Galberg Jacobsen & Stray Jørgensen 2013 (jf. ovenfor) skulle man vente at *-n*-former i dag er sjældne i en tekststart (dvs. aviser) der ikke kan karakteriseres som ”formel”.

Det viser sig imidlertid at *-n*-formerne for ganske mange almindeligt forekommende participiers vedkommende står forholdsvis stærkt. I en del tilfælde forekommer *-n*-formen ligefrem hyppigere (dog sjældent signifikant hyppigere) end *-t*-formen, fx *en foretrukken* snarere end *en foretrukket samarbejdspartner*, *vaccine* osv., *en udebleven* snarere end *en udeblevet effektivisering*, *menstruation* osv.

I andre tilfælde er *-n*-formerne sjældnere, fx *en forvredet* snarere end *en forvreden ankel*, *fod* osv., *en stjålet* snarere end *en stjålen elcykel*, *nummerplade* osv. For visse participiers vedkommende forekommer *-n*-formen slet ikke i vores korpus; fx finder vi kun *-t*-former i et tilfælde som *en sprunget pære*, *streng* osv.

Ususbeskrivelserne i retskrivningsreglerne og Galberg Jacobsen & Stray Jørgensen 2013 holder altså kun delvis stik. Det er rigtigt at *-t*-formen *normalt* kan vikariere for *-n*-formen (jf. afsnit 6.1). Det kan derimod ikke være rigtigt at *-n*-former generelt eller overvejende opfattes som formelle eller gammeldags. Hvis det var tilfældet, ville vi næppe finde så mange *-n*-former i moderne avistekster, hvis stilleje generelt kan karakteriseres som neutralt (dvs. ikke-formelt) og nutidigt.

6.1. Principper for distributionen af *-n*- og *-t*-former i den faktiske sprogbrug

Som det er fremgået, har nogle participier typisk *-n*-form foran utrum-ord, mens andre participier typisk har *-t*-form i samme kontekst. Vi har undersøgt om der med udgangspunkt i formernes distribution i den faktiske sprogbrug kan udledes nogle principper som vil kunne formidles i en kommende udgave af Retskrivningsordbogens regelafsnit. Det er selvfølgelig især interessant at se nærmere på de tilfælde som har en særlig tilbøjelighed til *-n*-former, da det jo er dem der er overraskende (med ususbeskrivelserne i afsnit 5.1 in mente).

Vi har set på følgende fire faktorer:

1. faste forbindelser (dvs. tilfælde som fx *en bunden/t opgave*, *en svunden/t tid*)
2. formelt/fagligt sprog (fx *bortkommen/t* (formelt) vs. *forsvunden/t* (neutralt))
3. participiernes stammevokaler (fx *skreven/t* vs. *stjålen/t*)
4. telicitet (udtrykker participiet resultattilstand eller ”ren” tilstand (egenskab) i den konkrete kontekst?)

De fire undersøgte mulige faktorer er valgt fordi de er nævnt i litteraturen som forhold der har eller kan have indflydelse på valget af enten *-n* eller *-t* (se nærmere om dette og om den ovenfor beskrevne undersøgelse i det hele taget i Jensen & Schack 2022).

Vi har ikke (med udgangspunkt i de fire ovennævnte faktorer) kunnet påvise nogen overordnet systematik i distributionen af *-n*-former og *-t*-former, og vi kan derfor ikke på dette grundlag fremlægge et forslag til en mere instruktiv formulering af retskrivningsreglernes § 32 (jf. afsnit

5.1). Retskrivningsordbogens redaktion bør dog nok overveje at omformulere den passus der karakteriserer *-n*-former som formelle eller gammeldags (jf. afsnit 6). Det eneste helt klare resultat af vores søgen efter distributionsprincipper er at typen ”faste forbindelser” i reglen har en stærk overhyppighed af *-n*-former dér hvor det er muligt. I nogle tilfælde er *-n*-formen endda enerådende i vores korpus, fx *en svunden tid* (1853 forekomster)/ *en svundet tid* (0 forekomster). Forklaringen på at der her foretrækkes *-n*-former, må være at de forbindelser der giver mulighed for et valg mellem *-n* og *-t*, alle er af ældre dato. Formerne på *-n* kan derfor forklares som traderede former. Det drejer sig imidlertid om et meget beskedent antal ordforbindelser, som ikke danner grundlag for at formulere en mere generel regel. Vi hælder derfor til at forklare den overvejende del af de observerede forskelle i brugen af *-n*-former og *-t*-former som stilistisk (evt. til dels kronolektalt og/eller regionalt) betinget variation à la den variation man finder indenfor fx det ortografiske område i de tilfælde hvor der frit kan vælges mellem flere former.

7. Mulige konsekvenser for en kommende udgave af Retskrivningsordbogen

Vores undersøgelse af den faktiske sprogbrug har vist at *-n*-former stadig bruges i moderne dansk, og at de en del tilfælde endda er almindeligere end de konkurrerende *-t*-former. Vi foreslår derfor at den nuværende situation med generel valgfrihed mellem *-n*- og *-t*-former foran utrum-ord fortsætter. Ved nogle participier er *-n*-former meget sjældne, og man kunne derfor overveje at opgive valgfriheden i sådanne tilfælde, fx *en sprungen* el. *sprunget pære* (Retskrivningsordbogen 2012) > *en sprunget pære* (jf. afsnit 6). Det ville dog efter vores opfattelse kræve at man undersøgte sprogbrugen i et bredere udvalg af tekstarter. Vi har som nævnt kun undersøgt sprogbrugen i aviser, og det kan ikke udelukkes at distributionen af de to konkurrerende former er anderledes i andre tekstarter.

7.1. Forholdet mellem verber og tilsvarende adjektiver i Retskrivningsordbogen

Retskrivningsordbogen indeholder som nævnt et stort antal participiums-lignende adjektiver som ikke har noget verbalt modsvar i ordbogen (jf.

afsnit 4). Mange af disse har heller ikke et verbalt modsvar i sprogbrugen, fx *hævdvunden*, *nyfalden*, *ledigbleven*. En del adjektiver modsvarer et uægte sammensat verbum, fx *hævdvunden* < *vinde hævd*.

I nogle tilfælde findes det tilsvarende verbum i sprogbrugen men ikke i ordbogen; fx har ordbogen adjektiverne *matsleben* (el. *matslebet*), *påløben*, *tilbagetrukken* (el. *tilbagetrukket*), men ikke de tilsvarende forholdsvis gængse verber, *matslibe*, *påløbe*, *tilbagetrække*. Vi foreslår at redaktionen gennemgår ordbogens udvalg af participiallignende adjektiver på *-n* og overvejer om ikke nogle af disse bør opgraderes til verber, fx *matsleben* (el. *matslebet*), adj. > *matslibe*, vb. De participiumsformer som kan dannes til verber som de tre ovennævnte, svarer til adjektivernes former, fx *matslibe* > *matsleben* foran utrumsord, *matslebet* foran neutrumsord. I andre tilfælde er der ikke fuldstændig overensstemmelse mellem verbets participiumsformer og adjektivets former. Det er emnet for det følgende afsnit.

7.2. Forholdet mellem participiers og adjektivers neutrumsformer

De relevante participier har i alle tilfælde neutrum på *-t*. I mange tilfælde har det tilsvarende adjektiv ligeledes neutrum på *-t* (jf. *matsleben* ovenfor), men i en del tilfælde har adjektivet kun neutrum på *-nt*. Vi bruger i det følgende adjektiver med *frossen* som sidsteled som typeeksempel på denne divergens mellem participium og adjektiv.

Retskrivningsordbogen indeholder 8 verber med *fryse* som sidsteled (dertil kommer simpleksverbet *fryse*). På nær *småfryse*, der typisk kun danner supinum, har alle disse verber ifølge ordbogen den almindelige mulighed for *-n* eller *-t* foran utrumsord, fx *dybfryse* (*dybfrossen* el. *dybfrosset*), *nedfryse* (*nedfrossen* el. *nedfrosset*). I de tilfælde hvor ordbogen har et tilsvarende adjektiv, ender adjektivernes neutrumsform på *-nt*. Man kan således valgfrit – og uden nogen tydelig betydningsforskel – skrive fx *et dybfrosset* (participium) *kyllingelår* og *et dybfrossent* (adjektiv) *kyllingelår*. Vi ved af erfaring at valgfriheden mellem *-t* og *-nt* i tilfælde som dette langt fra er indlysende for alle. Valgfriheden bør derfor ekspliciteres i Retskrivningsordbogen, fx ved at der fra adjektivartiklen henvises til verbumartiklen og vice versa.

7.3. Manglende adjektiver i Retskrivningsordbogen?

Typeeksemplet *frosset* (participium)/*frossen* (adjektiv) kan også bruges som illustration af mulige inkonsekvenser/vilkårligheder i Retskrivningsordbogens lemmaudvalg. Nogle af verberne med *fryse* som sidstled har ikke noget tilsvarende adjektiv i ordbogen, og neutrumsformer på *-nt* er derfor principielt udelukket. Det gælder bl.a. *fastfryse* og *nedfryse*, som kun giver mulighed for neutrumsformer på *-t*, dvs. henholdsvis *fastfrosset* og *nedfrosset*. Formerne på *-nt* forekommer imidlertid i sprogbrugen, fx *et fastfrossent boligmarked* (Berlingske 2015), *den 4000 år gamle stump nedfrossent hår* (Fyns Amts Avis 2011). Som bekendt er ordbogsbrugere ofte meget autoritetstro, og mange vil derfor opfatte *-nt*-former som de netop nævnte som ”ukorrekte”. Det er imidlertid svært at give en plausibel forklaring på hvorfor sådanne former skulle være mindre ”korrekte” end former som fx *dybfrossent* og *indefrossent*, som begge er mulige ifølge Retskrivningsordbogen pga. adjektivlemmaerne *dybfrossen* og *indefrossen*. Dette problem kan afhjælpes ved at redaktionen gennemgår ordbogens inventar af verber og adjektiver af typen *fryselfrossen* og supplerer med adjektiver der hvor det skønnes påkrævet.

7.4. Adjektiver med overført betydning

Når former som *dybfrossent* og *dybfrosset* står i attributiv stilling som fx i *et dybfrossent/dybfrosset kyllingelår*, kan der muligvis være en hårfin betydningsforskel (adjektivisk vs. verbal betydning), men de fleste sprogbrugere vil formentlig opfatte de to former som helt synonyme.

I nogle tilfælde er der dog en tydelig betydningsforskel på *-nt*- og *-t*-former, jf. Retskrivningsordbogen, § 35.1:

I nogle tilfælde skelnes der betydningsmæssigt mellem et participium på *-et* og det tilsvarende adjektiv på *-en*. Participiet har da konkret betydning, mens adjektivet har overført betydning:

slebet krystal – et slebent væsen
et stjålet ur – et stjålet blik
et svedet øjenbryn – et svedent grin.

Det er vores indtryk at en del (nok især yngre) sprogbrugere ikke er helt fortrolige med den ovennævnte skelnen mellem *-nt-* og *-t-*former – og måske slet ikke kender og bruger forbindelser som *et slebent væsen* og *et svedent grin*. Man ser da også at *-nt-*formen (med overført betydning) bruges i tilfælde hvor man ville forvente en *-t-*form (med konkret betydning), fx ”et hifi-anlæg, som kunne tilsluttes et stjålet anlæg” (Dagbladet Roskilde 2020); ”Flemming slap fra flystyrt med svedent hår, brækkede ribben og forstuvet fod” (Fyens Stiftstidende 2020). Det omvendte, dvs. *-t-*form for *-nt-*form, forekommer selvfølgelig også, fx ”Hvis han lige kastede et stjålet blik på sin egen Nemkonto” (JydskeVestkysten 2021). Dette problem har dansk til fælles med norsk bokmål, som i en del tilfælde har en tilsvarende skelnen, fx *stjele* – *stjålet* (participium, neutrum) overfor *stjålen* (adjektiv, ’skjult, hemmelig’) – *stjålent* (neutrum), jf. Bokmålsordboka. Også norske sprogbrugere kan have svært ved at holde formerne ude fra hinanden, fx ”15. mai i fjor brukte hun et stjålet kort tilhørende en kvinne til å handle varer for 7232 kroner i en nettbutikk” (DA 2018).

Problemet med sammenblanding af betydningsadskillende neutrumsformer er nok vanskelig at løse i praksis, men Retskrivningsordbogen bør i alle tilfælde eksplicitere at adjektivet har en anden betydning end det tilsvarende participium, sml. opslagene *stjålen* og *sveden* i Retskrivningsordbogen 2012:

stjålen *adj.*, -t, stjålne (*skjult*); et stjålent blik
sveden *adj.*, -t, svedne; et svedent grin

I opslaget *sveden* har ordbogsbrugeren kun eksemplet *et svedent grin* at støtte sig til. Der bør, ligesom i opslaget *stjålen*, tilføjes en glosse, og der bør derudover henvises fra adjektivartiklen til verbumartiklen og vice versa. Adjektivartiklerne kunne herefter se således ud:

stjålen *adj.*, -t, stjålne (*skjult*); et stjålent blik (*jf. stjæle*)
sveden *adj.*, -t, svedne (*listig, hemmelighedsfuld*); et svedent grin (*jf. svide*)

8. Afsluttende bemærkninger

Det er som nævnt ikke lykkedes os at finde nogen tydelig systematik i distributionen af *-nt-* og *-t-*former i moderne dansk (jf. afsnit 6.1), og vi

kan derfor ikke på grundlag af vores sprogbrugsundersøgelse fremlægge et konkret forslag til en mere instruktiv formulering af retskrivningsreglernes § 32 om bøjningen af perfektum participium foran substantiv (jf. afsnit 5.1). Vi kan derimod pege på steder i ordbogens alfabetiske del som kan gøres mere instruktive, ligesom vi foreslår at ordbogens inventar af de i denne forbindelse relevante verber og adjektiver gennemgås systematisk med henblik på at finde eventuelle lakuner i lemmabestanden (jf. afsnit 7.1-7.4).

Litteratur

Bokmålsordboka: <https://ordbokene.no>

Dansk Retsskrivningsordbog 1918 = Viggo Saabye: *Dansk Retsskrivningsordbog*. 7. udg. Med ”Retsskrivningsvejledning” ved Henrik Bertelsen. København: Gyldendal.

Galberg Jacobsen, Henrik & Peter Stray Jørgensen 2013. *Håndbog i Nudansk*. 6. udgave. København: Politikens Forlag.

Hansen, Erik & Lars Heltoft 2011. *Grammatik over det danske sprog*. København & Odense: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab & Syddansk Universitetsforlag.

Jensen, Eva Skafté & Jørgen Schack 2022. Perfektum participium i attributiv stilling. Diakroni og synkroni. *Ny forskning i grammatik* 29, 84-102.

ODS = *Ordbog over det danske Sprog*. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København: Gyldendal.

Retsskrivningsordbog 1955 = *Retsskrivningsordbog*. Udgivet af Dansk Sprognævn. Med ”Retsskrivningsvejledning” ved Erik Oxenvad og ”Retsskrivningsordbog” ved Jørgen Glahder. København: Gyldendal.

Retsskrivningsordbogen 1986 = *Retsskrivningsordbogen*. 1. udg. Redigeret og udgivet af Dansk Sprognævn. København: Gyldendal.

Retsskrivningsordbogen 2012 = *Retsskrivningsordbogen*. 4. udg. Redigeret og udgivet af Dansk Sprognævn. København: Alinea.

Wiwel, Hylling Georg 1901. *Synspunkter for dansk Sproglære*. København: Det nordiske Forlag.